

77 6003/13

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN

B. V. D.

Stg. GEHEIM

26 OKT. 2001
Deze rubricering is
beëindigd na 50 jr.

Aan Zijne Excellentie
de Minister-President
Plein 1813 no. 4
te
'S-GRAVENHAGE.

Bijlage(n): 1.

Uw brief van:

Nr 737.043.

Onderwerp:
Demonstratie tegen kern-
bewapening op 4 april 1964
te Amsterdam.

's-Gravenhage, 2 apr. 1964
Stadhoudersplantsoen 25

MP
adm.

~~GEHEIM~~

Hiermede heb ik de eer Uwe Excellentie een rapport aan te bieden betreffende de voorbesprekingen tussen de communistische Nederlandse Vredesraad (NVR) en het pacifistische Comité 1961 voor de Vrede inzake een gezamenlijke demonstratie tegen kernbewapening op 4 april a.s. te Amsterdam.

Na afsluiting van dit rapport werd nog bekend, dat de NVR de aanwezigheid van Henk Gortzak in het presidium van de slotbijeenkomst noodgedwongen heeft aanvaard, omdat het Comité 1961 niet bereid was hem door een ander te doen vervangen.

Van de verdere ontwikkelingen in deze zal ik U zo spoedig mogelijk in kennis stellen.

HET HOOFD VAN DE DIENST

Mr. J.S. Sinninghe Damsté

~~GEHEIM~~

26 OKT. 2001

Deze rubricering is
beëindigd na 50 jr.

GEHEIM

DEMONSTRATIE TEGEN KERNBEPAPENING OP4 APRIL 1964 TE AMSTERDAMS a m e n v a t t i n g

In een poging tot doorbreking van het politieke isolement, waarin de communistische Nederlandse Vredesraad (NVR) sinds januari 1962 verkeerde, hebben de communistische "vredesstrijders" contact gezocht met het pacifistische "Comité 1961 voor de Vrede".

Tijdens een reeks van besprekingen, in de eerste maanden van 1964 door bemiddeling van het Genootschap der Quakers tot stand gekomen, kwamen de beide groeperingen overeen de jaarlijkse Paasdemonstratie van het Comité 1961 tegen de kernbepapening deze maal gezamenlijk te organiseren, en wel op zaterdag 4 april. In de voorvergaderingen heeft o.a. de hoofdredacteur van de "Friese Koerier" als arbiter een belangrijke rol gespeeld.

De NVR, die tot nu toe slechts actie voerde tegen de kernbepapening der Westerse landen, verklaarde zich bereid de leuze van het Comité 1961 te ondersteunen, waarin geprotesteerd wordt tegen kernwapens waar ook ter wereld.

Tussen de onderhandelaars rezen echter moeilijkheden t.a.v. de samenstelling van het presidium voor deze demonstratie en de aanwijzing van sprekers. Speciaal de aanwezigheid van Henk Gortzak, - voormalig Partijbestuurder van de CPN, doch in 1958 geroyeerd en sindsdien bestuurslid van de Socialistische Werkers Partij (SWP) - scheen voor de NVR een onoverkomelijke moeilijkheid. Ook de keuze van ~~ds. J. J. Buskes~~ als spreker wekte het misnoegen van de communisten.

GEHEIM

26 OKT. 2001

Deze rubricering is
beëindigd na 50 jr.~~GEHEIM~~DEMONSTRATIE TEGEN KERNBEWAPENING OP 4 APRIL 1964TE AMSTERDAMStg. GEHEIMVeranderde CPN-tactiek

Nadat de Nederlandse Vredesraad (NVR) in januari 1962 in opdracht van het partijbestuur van de CPN, met name van Paul de Groot, gezuiverd was van zijn niet-communistische bestuursleden, is deze communistische vredesbeweging volkomen geïsoleerd komen te staan. Zij werd geheel ondergeschikt gemaakt aan de partij-politiek en kon als vredesbeweging in geen enkel opzicht meer onder de massa tot ontplooiing komen. Alle pogingen die de communisten in het verleden hebben ondernomen om het pacifistische "Comité 1961 voor de Vrede" door middel van de Vredesraad voor hun karretje te spannen, hebben schipbreuk geleden. Het Comité 1961 pleegt, als overkoepelend orgaan van veertien vredesgroeperingen, jaarlijks rond Pasen een anti-atoombomdemonstratie te organiseren. De communisten zouden gaarne zien, dat deze demonstratie zich beperkte tot een protest tegen Westerse atoombommen. Het Comité 1961 stelde echter, steeds weer, duidelijk te willen ageren tegen proefnemingen met kernwapens, waar ook ter wereld, dus ook tegen die van de Sowjet-Unie, waardoor het zich de vijandschap van de CPN en de NVR op de hals haalde.

In juli 1963 deed zich echter een verandering voor in de door de CPN gevoerde politiek in een rede voor het partijbestuur - waarin hij eindelijk stelling nam in het conflict tussen de CPSU en de CP-China - stelde CPN-voorzitter Paul de Groot o.a. nadrukkelijk, dat de Nederlandse partij de vredespolitiek tot het uiterste diende te voeren. De Nederlandse communisten moesten hiervoor niet alleen met sociaal-democraten, doch ook met anderen een zeer breed front vormen.

De huidige secretaris van de NVR, Gerard Maas, medio 1963 door de CPN-leiding als zodanig aangesteld met de opdracht de Vredesraad te heractiveren, kreeg door deze nieuwe partijpolitiek mogelijkheden, die zijn voorganger niet had gehad.

Maas ging uit van de gedachte, dat de vredesbeweging in Nederland een intensieve samenwerking met andersdenkenden moet nastreven, naar het voorbeeld van het Britse communistische vredescomité, dat

~~GEHEIM~~

Dit exemplaar bestaat uit 6 blz.

Stg. GEHEIM

- 3 -

26 OKT. 2001

Deze rubricering is
beëindigd na 50 jr.

GEHEIM

actief deelneemt aan de jaarlijkse, massale anti-atoombomdemonstratie bij het kernreactorcentrum gelegen in Aldermaston, georganiseerd door de pacifistische "Campaign for Nuclear Disarmament".

Om een begin te maken met een actie op brede basis richtte de NVR eind-1963 een schrijven aan een aantal personen, waarin de wenselijkheid van massaal optreden tegen het oorlogsgevaar werd benadrukt. Aanknopend aan de verklaring van hen, die het minderheidsstandpunt hebben onderschreven van het in september 1962 gepubliceerde P.v.d.A.-rapport "In dienst van de vrede" en aan de totstandkoming van het kernstopverdrag van Moskou van 1963, werd daarin de vraag gesteld op welke wijze men tot gezamenlijke acties zou kunnen komen. Ook werd deze vraag voorgelegd aan plaatselijke bestuurders van de P.v.d.A., de CPN, de PSP en andere organisaties.

Te zelfder tijd zocht de NVR contact met het Genootschap der Quakers, - een der organisaties, die zijn aangesloten bij het "Comité 1961 voor de Vrede". De Vredesraad verzocht het Genootschap zijn bemiddeling te verlenen voor een gesprek tussen de NVR en het Comité 1961 teneinde tot gemeenschappelijke actie te komen. Maas boekte zijn eerste succes: van oordeel, "dat de strijd tegen de atoomwapens een zaak is van alle mensen, ongeacht hun politieke overtuiging" heeft het Genootschap aan dit verzoek gehoor gegeven.

Onderhandelingen

Aanvankelijk onder leiding van professor dr. H.A. Tolhoek, voorzitter van het Nederlandse Pugwash-comité, en vervolgens onder voorzitterschap van de hoofdredacteur van het dagblad "De Friese Koerier", L.O. ten Cate, hebben enige besprekingen plaatsgevonden tussen vertegenwoordigers van de NVR, het "Comité 1961 voor de Vrede" en enkele leden van het Genootschap der Quakers.

Zowel professor Tolhoek als Ten Cate zijn aanhangers van de minderheidsgroepering van de P.v.d.A.

Namens de NVR nam met Gerard Maas ook Mevrouw Adma Weber- de Hondt, lid van het dagelijks bestuur van de Raad, aan de besprekingen

- 4 -

GEHEIM

Dit exemplaar bestaat uit 6 blz.

26 OKT. 2001

~~GEHEIM~~

- 4 -

Deze rubricering is
beëindigd na 52 jr.

deel. Zij werden vergezeld door een vertegenwoordiger van het communistische Volkelcomité, B.J. de Boo, tevens lid van het dagelijks bestuur van het Algemeen Nederlands Jeugdverbond. (Het Volkelcomité organiseert al sinds enige jaren met Pinksteren een protestfietstocht van Volkel via Soesterberg naar Amsterdam tegen de opslag van atoomkoppen in Nederland.) Het "Comité 1961 voor de Vrede" werd vertegenwoordigd door een drietal leden, o.w. de secretaris E.M. Buter Sr.

Van meet af aan was het duidelijk, dat de NVR in het overleg nadrukkelijk beschouwd wilde worden als gelijkwaardig aan het "Comité 1961 voor de Vrede". Maas stelde het hierbij voor alsof ook de NVR een overkoepelend orgaan is, waarin o.a. wordt samengewerkt door de vereniging "Verenigd Verzet 1940-1945" (de communistische verzetsbeweging), het Nederlands Auschwitz Comité, het Budelcomité (beide mantelcomité's van "Verenigd Verzet 1940-1945") en het Volkelcomité. De secretaris van het "Comité 1961 voor de Vrede", Buter, opperde bezwaren tegen deze onderhandelingsbasis. Hij was weliswaar bereid de NVR toe te laten als één der deelnemende groeperingen in het Comité, doch wenste de communistische vredesbeweging niet als gelijkwaardige partner naast het Comité te erkennen.

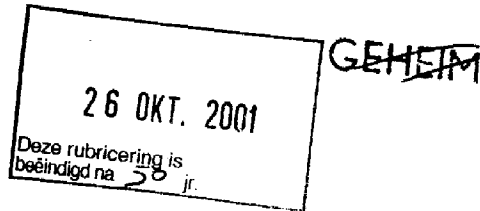
Later kregen de communisten toch hun zin. Duidelijk bleek, dat vooral Buter, die geen nieuweling is in het politieke spel, in wezen weinig voelde voor een samengaan met communisten, doch dat Ten Cate de partijen tot elkaar wilde brengen. Er werd een gezamenlijk communiqué uitgegeven, waarin mededeling werd gedaan van het besluit op 4 april a.s. een gezamenlijke demonstratie te houden "tegen het vervaardigen, in voorraad houden, beproeven, verspreiden en gebruiken van kernwapens, waar ook ter wereld en voor welk doel ook".

De NVR verliet derhalve zijn vroegere standpunt, dat de Amerikaanse a-bom een slechte bom is, doch de Russische een goede.
Moeilijkheden

De demonstratie zal bestaan uit een mars door Amsterdam en

Dit exemplaar bestaat uit 6 blz.

- 5 -

een daarop volgende betoging in het oude RAI-gebouw, waar vier sprekers het woord zullen voeren. Het Volkelcomité heeft toegezegd de gezamenlijke demonstratie te bevorderen, maar behoudt zich het recht voor, dit jaar toch ook zijn "eigen" Pinksterdemonstratie te houden. In dat geval zal, volgens afspraak, het "Comité 1961 voor de Vrede" deze tocht ondersteunen, aangezien zij - zo werd overeengekomen - op dezelfde grondslag zal rusten als de demonstratie van 4 april.

Met betrekking tot dit laatste punt schijnt onenigheid te bestaan tussen de communisten onderling. De NVR wenst het al of niet doorgaan van de Pinkstertocht afhankelijk te stellen van het succes van de gezamenlijke demonstratie op 4 april. In kringen van het Volkelcomité daarentegen wil men de tocht in ieder geval laten doorgaan. Op welke wijze deze kwestie zich zal ontwikkelen, kan thans nog niet worden vastgesteld.

Daarnaast deden zich, nadat men in eerste instantie tot overeenstemming was gekomen, eind februari wederom moeilijkheden voor tussen het "Comité 1961 voor de Vrede" en de NVR. Dit kwam tot uiting bij een bespreking tussen de vertegenwoordigers der beide organisaties over de technische uitvoering van de april-demonstratie. Het "Comité 1961 voor de Vrede" had nl. als sprekers voor de slotmeeting de volgende personen aangezocht: prof. dr. J. de Graaf, mevrouw A. Romein-Verschoor en ds. J.J. Buskes. Op verzoek van de NVR was later de communistische auteur Theun de Vries als vierde spreker toegevoegd.

Van de zijde van de NVR kon men zich echter niet verenigen met de keuze van ds. J.J. Buskes, die reeds meermalen het misnoegen van het CPN-partijbestuur heeft opgewekt.

Nog grotere bezwaren had de NVR vanzelfsprekend tegen het feit, dat Henk Gortzak tijdens de slotmeeting op 4 april zitting zou nemen in het presidium. De Nederlandse Vredesraad achtte dit vroegere partijlid, dat de CPN in de steek gelaten heeft en is

Dit exemplaar bestaat uit 6 blz.

Stg. GEHEIM

- 6 -

26 OKT. 2001
Deze rubricering is
beëindigd na 50 j.

~~GEHEIM~~

overgegaan naar de Socialistische Werkers Partij (SWP), volkomen onaanvaardbaar.

De geschillen hierover tussen de beide organisaties spitsten zich zo toe, dat men besloot de onderhandelingen voorlopig af te breken en zich in eigen kring verder te beraden.

Of Maas c.s. er in zal slagen Gortzak uit het presidium te doen verwijderen, valt momenteel nog niet te voorspellen. Mochten de communisten hem uiteindelijk accepteren, dan buigen zij zich ter wille van de samenwerking wel diep in het stof.

2 april 1964

~~GEHEIM~~